

در جمله های شرطی موضوعی مطرح می شود که در صورت وقوع، نتیجه ای را دربردارد و اگر آن امر صورت نگیرد، آن نتیجه ی گفته شده حاصل نمی گردد. هرکس کتاب بخواند، به دانشش افزوده می شود. اگر غذاهای مفید بخوری، بیمار نمی شوی. این جمله ها مسلماً با کلمات مخصوص شرط همراه هستند:

ادوات شرط } **إِنْ** : اگر
مَنْ : هرکس، هرکه
مَا: هرچیز، هرچه
إِذَا: هرگاه، هر وقت، اگر

البته ادوات شرط دیگری هم وجود دارد که در کتاب اشاره ای به آن ها نشده است.

بلافاصله بعد از این ادوات فعلی (چه ماضی چه مضارع) می آید که شرطمان را بیان می کند و به آن "فعل شرط" می گوئیم. بعد از آن، فعلی (چه ماضی چه مضارع) یا جمله ای می آید که نتیجه ی آن شرط را اعلام می کند و به آن "جواب شرط" می گوئیم. ***توجه:** فعل شرط بودن و جواب شرط بودن، نقش است و در سؤال محلّ إعرابی ممکن است از ما خواسته شود.

مثال: **إِنْ تَدْرُسْ تَنْجَحْ**. اگر درس بخوانی موفق می شوی.

ادوات شرط فعل شرط جواب شرط
 این سه مورد، ارکان جمله ی شرطند.

***توجه:**

۱. بین ادوات شرط و فعل شرط نمی تواند فاصله باشد، اما بین فعل شرط و جواب شرط ممکن است فاصله باشد.
۲. فعل شرط و جواب شرط ممکن است ماضی یا مضارع باشند.
۳. جواب شرط ممکن است فعل مستقبل باشد، در این صورت اول آن حرف **فَ** می آید که به آن حرف جواب یا جزاء گفته می شود و جزء جواب شرط نیست: **إِنْ تَدْرُسْ فَسَوْفَ تَنْجَحُ**.
۴. جواب شرط ممکن است جمله ی اسمیه باشد، در این صورت اول آن حرف **فَ** جواب (یا جزاء) می آید: **مَنْ يُطَالِعْ كَثِيراً فَهُوَ نَاجِحٌ**.
۵. فعل شرط و جواب شرط

اگر مضارع باشند مجزومند، یعنی آخر آن ها یا ساکن است یا نون ندارد: **إِنْ تَدْرُسَا تَنْجَحَا**. (حذف ن)

و مثل مثال های بالا. اگر فعل شرط و جواب شرط ماضی باشند، هیچ تغییری نمی کنند: **مَنْ نَصَرَكَ نَصَرَهُ اللَّهُ**.

اگر جواب شرط فعل مستقبل باشد، حرکت آخرش تغییری نمی کند: **إِنْ تَدْرُسْ فَسَوْفَ تَنْجَحُ**.

۶. ***ترجمه:** فعل شرط به صورت مضارع التزامی و جواب شرط به صورت مضارع اخباری فارسی ترجمه می شود: **إِنْ تَدْرُسْ تَنْجَحْ** : اگر درس بخوانی موفق می شوی.

****مهم:** اگر فعل شرط و جواب شرط ماضی بود، (مطابق نظام جدید) به دو صورت ترجمه می شود:

الف- ماضی ب- مضارع (اما فعل شرط: مضارع التزامی و جواب شرط: مضارع اخباری)

اِنْ دَرَسْتَ نَجَحْتَ. : الف- اگر درس خواندی، موفق شدی. ب- اگر درس بخوانی، موفق می شوی.

۷. فعل شرط و جواب شرط لزوماً نباید از یک صیغه باشند . مانند : اِنْ تَنْصُرُوا اللّٰهَ يَنْصُرْكُمْ.

۸. ممکن است در شعر، به دلیل ضرورت وزن جواب شرط بر جمله ی شرط مَقْدَم شود: وَجَدتْ رَائِحَةً الْوُدِّ اِنْ سَمَمَتْ رُفَاتِي.

(وجدت: جواب شرط مقدم، سَمَمَتْ: فعل شرط) [درس دوم پایه ی یازدهم انسانی]

۹. مطابق کتاب مدرسه ای اگر وسط جمله "اِنْ كَانْ" یا "وَ اِنْ كَانْ" (به معنی "اگرچه") بیاید، بنابه دلائلی فعل شرط و جواب شرط

مشخص نمی کنیم. مانند: الْعَالَمُ حَيٌّ وَ اِنْ كَانْ مَيِّتًا. (دانشمند زنده است، اگرچه مرده باشد.)

قُمْ عَنِ مَجَلِسِكَ لِأَبِيكَ وَ مَعْلَمِكَ وَ اِنْ كُنْتْ أَمِيرًا. (برای پدرت و معلمت از جاییت بلندشو، اگرچه فرمانروا باشی.)

قُلِ الْحَقُّ وَ اِنْ كَانْ مُرًّا. (حق را بگو اگرچه تلخ باشد.)

حقیقی

